

"KATTO KORKEALLA JA SEINÄT LEVEÄLLÄ"
– Unelmasta metsäkirkoksi

Mari Hellsten ja
Jonna Ojala
Opinnäytetyö, syksy 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hellsten, Mari & Ojala, Jonna. ”Katto korkealla ja seinät leveällä” – Unelmasta metsäkirkoksi. Diak, Pori 2017, 38 s., 9 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, diakonian suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakoni.

Opinnäytetyö on kehittämispainotteinen ja työelämälähtöinen. Tavoitteena oli ideoida ja rakennuttaa luonnon rauhaan kiinteä metsäkirkko, joka olisi helposti saavutettavissa. Tarkoituksena oli saada aikaan jotain pysyvää, jälkipolville säilyvää. Metsäkirkko valmistui syyskuussa 2016 Porin seurakuntayhtymän omistamalle Kullaan Silokallion kurssikeskuksen alueelle, ja se toteutettiin yhteistyössä Porin Luontopajan kuntouttavan työryhmän kanssa.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan suomalaisen kansallismaiseman – metsän – historiallista merkitystä sekä suomalaisten ja kristinuskon suhdetta luontoon. Teoria käsittelee myös metsäkirkkojen historiaa ja luonnon hyvinvointivaikutuksia. Projektin yhteistyökumppanin, Luontopajan, hyödyntäessä kuntouttavaa Green Care -toimintamallia, käsittelee teoria myös Green Carea ja sen kuntouttavaa vaikutusta.

Tuotoksessa esitellään hankkeen eteneminen ideoinnista valmiiksi rakennelmaksi ja reflektoidaan sen osalta projektinhallintakykyjämme.

Avainsanat: suomalainen kansallismaisema, metsä, metsäkirkko, luonto ja kristinusko, Green Care.

ABSTRACT

Hellsten, Mari and Ojala, Jonna. "High roof and wide walls – from a dream to a forest church". 38 p., 9 appendices. Language: Finnish. Autumn 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option of Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This bachelor's thesis is development oriented and originated from working life with the purpose to compose and build an easily accessible, permanent forest church to calmness of nature. The target was to achieve and build up something that will last, to be preserved for future generations. The church was completed in Silokallio area in September 2016. The area belongs to the adult educational center owned by the congregation consortium of Pori. The project was accomplished in co-operation with the rehabilitating workgroup of Porin Luontopaja.

In the theoretical frame of reference were examined the way Finnish people and Christianity are related to nature, as well as the history on forest churches. In the thesis was discussed the wellness effects of nature, and the Green Care action that is utilizing those effects. The progress of the project was presented from ideation to completed structure. The reflection of the project involves also the ability to manage the process of a project.

Key words: national landscape, forest, forest church, nature, Christianity, Green Care.

SISÄLLYS

2 HILJENTYMISPAIKKA LUONNON HELMAAN	7
2.1 Merkityksellinen metsä	7
2.2 Luonto ja kristinusko	9
2.3 Pyhistä luontopaikoista metsäkirkkoihin.....	10
3 HYVINVOINTIA LUONNOSTA	12
3.1 Luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödyntävä Green Care	13
3.2 Kuntouttava työtoiminta ja Green Care	14
4 UNELMASTA RAKENTUU METSÄKIRKKO	17
4.1 Voitaisiko oikeasti rakentaa kirkko..?	17
4.2 Esteetön metsäkirkko Noormarkun Lassilaan.....	17
4.3 Ei, vaan sittenkin Silokalliolle	18
5 YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA	21
5.1 Porin seurakuntayhtymän Silokallion kurssikeskus	21
5.2 Luonnollisesti töissä –hanke, Porin Luontopaja.....	21
5.3 Yhteistyökumppaneiden palaute	22
6 POHDINTAA SIITÄ, MITEN KAIKKI MENI JA MITÄ OPIMME	24
LÄHTEET	27
LIITTEET	30
LIITE 1. Porin Kirkkosanommat 24.2.2017.	30
LIITE 2. Ensimmäinen maastokatsalmus Silokalliolla.	31
LIITE 3. Metsäkirkon luonnoskuvia.	32
LIITE 4. Metsäkirkon luonnoskuvia.	33
LIITE 5. Maisema muokkaantuu.	34
LIITE 6. Porin Kirkkosanommat 30.9.2017, kansikuva.	35
LIITE 7. Porin Kirkkosanommat 30.9.2016.	36
LIITE 8. Porin Kirkkosanommat 24.2.2017.	37
LIITE 9. Kaavio metsäkirkkoprosessista.....	38

1 JOHDANTO

”Nyt metsä kirkkoni olla saa” todetaan Immi Hellénin tunnetussa Paimenpoikaru-
nossa. Riekkinen (2009, 9–10.) kirjoittaa näin: ”suomalainen metsä on paikka,
jossa perimmäisten kysymysten selvittelyä viime kädessä käydään”. Metsäkirkon
idea lähtee siitä, että seurakunnan yhteisiä kokoontumisia viedään luonnon kes-
kelle. Metsäkirkko voi olla kiinteä rakennelma, tai se voidaan toteuttaa kertaluon-
toisesti. Paikkana voi olla mikä tahansa luontoympäristö, joka puhuttelee kau-
neudellaan tai hiljaisuudellaan.

Opinnäytetyöksemme toteutimme Porin seurakuntayhtymälle kiinteään metsäkirk-
kon, joka valmistui syksyllä 2016 Kullaan Silokallion kurssikeskukseen Joutsijär-
ven rantaan. Tavoitteemme– luoda kiinteä, jälkipolville säilyvä hiljentymispaikka
luonnon helmaan toteutui projektin myötä paremmin kuin hyvin. Metsäkirkko
koostuu alttarista sekä rinteeseen kohoavista kolmesta penkkirivistä. Se on mi-
toitettu noin 70 henkilölle, mutta luontoympäristö kivineen ja kantoineen luo mah-
dollisuuden suuremmallekin kuulijamäärälle. Suunnittelussa on huomioitu saavu-
tettavuus: kirkon etuosaan on mahdollista saapua autolla ja tilaa on varattu myös
pyörätuolipaikoille.

Seurakunta- ja leirikeskuksiin rakentuu nykypäivänä yhä enemmän erillisiä har-
taudenpitopaikkoja. Nämä eivät kuitenkaan ole rinnastettavia kirkkolain
(30.12.2013/895) mukaiseen kirkkoon, jonka rakennusprosessi on tarkkaan lain-
säädännössä määritelty. Lain mukaan kirkoksi voi kutsua ainoastaan hallinnolli-
sen päätöksenteon ja ylemmän viranomaisen vahvistamaa rakennusta, joka vihi-
tään käyttöönsä. (Kirkkohallitus 2017.) Silokalliolle rakennetun metsäkirkon tyypp-
piset leirikirkot eivät ole niin tiukkojen säästösten alla kuin varsinaiset kirkot ja
kappelit (Lindfors 2017).

Porin seurakuntayhtymän omistaman Silokallion kurssikeskuksen toiminta on
ympäri vuotista ja siellä järjestetään vuosittain useita diakonia-, varhaiskasvatus-
ja rippileirejä, joten metsäkirkon käyttösuhde tulee olemaan varsinkin kesäai-
kana korkea. Kesäkautena 2017 Silokalliolla järjestettiin 31 leiriä, joihin osallistui

noin 1200 leiriläistä (Laine 2017). Paikkaa, johon metsäkirkko valmistui, oli rannalla olevan kookkaan puuristin vuoksi jo pitkään kutsuttu Ristirannaksi. Seurakuntalaisia kuultuaan Silokalliosta vastaava ohjausryhmä valitsikin sen keväällä 2017 metsäkirkon viralliseksi nimeksi (Liite 1).

Ristiranta sijaitsee tyypillisen suomalaisen rantametsän keskellä, ja järvimaisema luo mitä kauneimman alttaritaulun, jonka äärellä voi kokea olevansa osa Jumalan luomaa luontoa. Luonnon keskellä ihminen tiedostaa pienuutensa sekä maailman ihmeellisyyden, ja tämän kaltaiset kokemukset muovaavat jumalakuvaamme. Yhteys luontoon on suurena apuna hahmottaessa itseämme, Raamatua ja kirkollista kieltä. Ristirannan alttaritaulu ja ympäröivä miljöö elää ja muuttuu vuorokauden- ja vuodenaikojen mukaan, ja tätä voidaan hyödyntää paikalla järjestettävissä tilaisuuksissa. Eräs kirkon maanmuokkaustöissä ollut totesikin: ”voin hyvin kuvitella, että talvella järvellä on jäätie, mitä pitkin väki saapuu metsäkirkkoon, jonne tien reunoilla valaisevat ulkotulet viitoittavat”.

Pääyhteistyökumppaneina projektissamme oli Porin seurakuntayhtymä sekä Green Care menetelmiä hyödyntävä Porin Luontopaja, joka toimi Luonnollisesti töissä -hankkeen oppimiskeskuksena. Tärkeänä yhteistyökumppanina oli myös Haukkaniemen puutyö, joka hoiti maanmuokkaustyöt sekä rakenteiden valmistamisen yhteistyössä Porin Luontopajan kuntouttavan työtoiminnan ryhmän kanssa.

2 HILJENTYMISPAIKKA LUONNON HELMAAN

Suomalaisille on ollut aina tärkeää päästä hiljentymään luontoon, mieluiten luontoilaisiin. Luontoon mennessämme toimimme usein vahvemmin kuin muualla muussa paikassa, yksinkertaistamme itsemme – kuuntelemme luontoa, sisintämme ja Pyhää. Olemme yhteydessä. Luontoyhteyden katkeaminen saa myös sielun voimaan huonommin, mikä heijastuu koko ihmiseen. (Pihkala 2010, 50–51.)

Opinnäytetyömme lähtökohtaisena tavoitteena oli luoda luonnon rauhaan kiinteä ja helposti saavutettavissa oleva hiljentymispaikka, joka säilyy jälkipolville. Halusimme mahdollistaa luomakunnan ihmeen kokemisen, luonnon rauhoittavan vaikutuksen sekä luontosuhteen vahvistumisen ristin äärellä. Tärkeä pidimme myös oman projektiosaamisen kehittämistä sekä verkostojen luomista ja lujittamista.

Idea työhön syntyi, kun keväällä 2015 järjestimme Länsi-Suomen diakonialaitoksen DiaPuistossa ulkoilmahartauden. Mietimme, kuinka hienoa olisi aikaan saada ulkosalla oleva kiinteä hartauspaikka, etenkin kun selvisi ettei Satakunnan alueella niitä montakaan ole. Lisäksi luonto on useimpien suomalaisten tapaan meille molemmille merkittävä elementti, halusimme yhdistää sen ja kirkolliset opinnot. Olemme molemmat toiminnan ihmisiä, joten ajatus haasteesta, jonka ”oman” kirkon pystyttäminen synnytti, tuntui houkuttelevalta ja kunnianhimoiselta. Tahdoimme myös, että opinnäytetyötämme voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa.

2.1 Merkityksellinen metsä

Sana metsä on kielentutkijoiden mukaan merkinnyt ennen äärtä, syrjää ja sivua. Perinnekulttuurissamme metsään meneminen on ollut rajanylitys – siellä vallitsi toisenlainen elämäntyyli kuin tutussa pihapiirissä tai kylässä. Metsä oli olennainen osa suomalaista talonpoikauskulttuuria, suhde siihen linkittyi perustarpeisiin

ja sykliseen aikakäsitykseen. Metsä tarjosi ravintoa, lääkekasveja, laidunmaita, turkiksia ja nahkoja vaatteiksi, sekä myös rakennus- ja polttopuuta. Metsä auttoi selviytymään, mutta siellä piti myös itse selviytyä. Suhde luontoon – ja ennen kaikkea metsään – oli kunnioittava. (Roiko-Jokela 2012, 13, 21; Luttinen 2012, 262, 343.)

Metsästä kehittyi 1800-luvulla kansallisuusaatteen myötä suomalaisuuden keskeinen kuvaaja, mikä näkyi niin tieteessä kuin taiteessakin. Ajatus ”metsäsuomalaisuudesta”, jossa kansankulttuuri ja luonne kumpuavat välittömästi metsäisestä kansallismaisemasta, vahvistui. Ihmisen suhde metsäluontoon oli paitsi yksilöllinen, niin myös yhteisöllinen. Yhteiskuntamme – ja ihmisten suhde metsään – muuttui radikaalisti sotien jälkeen. Arjessa metsätalouteen liittyvät työt vähenivät ja metsän merkitys vapaa-ajanviettopaikkana alkoi korostua. (Roiko-Jokela 2012, 8–10.)

Metsä liittyi kiinteästi myös suomalaiseen kansanuskoon, puun kuviteltiin muun muassa pitävän pystyssä maailmankaikkeutta. Mikael Agricolan mukaan suomalaiset palvoivat useita epäjumalia ja luontokappaleita Jumalan sijaan. Agricola julkaisi vuonna 1551 Psalmtarin esipuheessa luettelon hämäläisten ja karjalaisten epäjumalista. Erityisesti 1600-luvulla puhdasoppisuutta korostava kirkko pyrki voimakastahtoisesti hävittämään taikauskon, mutta vielä 1900-luvulle saakka Suomessa oli jossain määrin vallalla metsänhaltijaperinne. Kristinuskon oppien yleistyessä metsään yhdistyvät uskomukset menettivät vähitellen merkitystään, mutta myös teknologialla oli vaikutusta maailmankuvaan. Työkalujen ja kuljetusvälineiden yleistyessä ei ollut tarvetta kääntyä metsänväen puoleen elinkeinon tavoittamiseksi. (Luttinen 2012, 262–264, 269, 271.) Riekkinen (2009, 11–13) kuitenkin toteaa, että uskomukset vanhasta kansanuskosta ovat jääneet elämään erityisesti eräkävijöiden puheissa, joskin ne ovat saaneet uusia kristillisiä piirteitä.

2.2 Luonto ja kristinusko

Luonnolla on ollut keskeinen merkitys suomalaisille jo aikojen alusta. Kristinusko toi kuitenkin tullessaan suuren muutoksen suomalaisten luontosuhteeseen. Kainulainen toteaa Inhimillisessä tekijässä kristinuskon tuomisen Suomeen olleen ylimielinen, eikä todellista kohtaamista sen ja vanhan suomalaisuuden kanssa tapahtunut (Flinkkilä 2016). Kilpailu luontohengellisyyden ja monoteistisen jumaluskon välillä oli valtaisa. Vanhan kansanuskon tarjotessa vain maanpäällistä turvaa, kristinuskon samalla luodessa toivoa myös kuoleman jälkeiseen elämään, vei kristinusko lopulta voiton ja sai aikaan asennemuutoksen suomalaisten mielissä. Luontohengellisyys on kuitenkin säilynyt kulttuurimuotona läpi vuosisatojen ja vasta viimeisimpien sukupolvien aikana luontoyhteys on heikentynyt. (Kainulainen 2010, 35–36; Heikkilä & Heininen 2017, 19,21; Kainulainen 2013,14.)

Kristinuskon näkemys ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta on lähtöisin Vanhan Testamentin luomiskertomuksen käskystä luonnonhallintaan ja näin ollen myös sen tuhoamiseen: ”Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maa ja tehkää se itsellenne alamaiseksi”. Luomiskertomuksen käskystä huolimatta kristinuskon luontomyönteisyys heijastuu kuitenkin ajatuksessa Pyhän Hengen läsnäolosta kaikkialla luomakunnassa ja tätä ajatusta tuki aikanaan myös Martti Luther (1483–1546). Merkittävä käänne kristinuskon luontosuhteen kannalta tapahtui Lutherin jälkeen 1600-luvulla, jolloin rationaalinen tiede kukoisti. Jumala ja luonto erotettiin toisistaan tieteen ja uskonnon eriytyessä ja Jumala muutti asumaan taivaaseen. Luonnon herättämät hengelliset tunteet kuuluvat kuitenkin 1690-luvulla kirjoitetussa ja vuonna 1701 virsikirjaamme ilmestyneestä Suuvirrestä, jossa aurinko elämää tuottavana elementtinä symbolisoi Jeesusta, kylmän talven rinnastuessa ihmisen mieleen. (Leikola 2012, 148; Suutala 2007, 112–113, 115–116.)

Luonnon ja Jumalan suhdetta pohdittiin myös romantiikan aikakautena, jolloin arvostettiin jumalalliseksi koettua villiä ja koskematonta luontoa. Ajatus näkyy tuona aikana vaikuttaneen kansallisrunoilijamme Johan Ludvig Runebergin (1804–1877) teoksessa *Lintuselle*, jossa luonto näyttäytyy esikuvana ihmisen toiminnalle. Teoksessa *Kirkko* kuvaa Runeberg huutolaismiehen ja luonnon suhdetta:

mies lähtee juhannuskirkkoon yksin soutaen sumussa, jossa eksyy, mutta Jumala järjestääkin miehelle oman jumalanpalveluksen luonnon rauhassa. Edellä mainitut teokset näyttäytyivät tuolloin lähinnä vastaiskuina pietistiselle, ahdasmieliselle uskolle. Runeberg halusi löytää luonnonläheisen kristinuskon, mikä heijastuu myös hänen myöhemmissä teoksissa kuten *Maamme*-laulussa, jossa keskeisenä näkökulmana on suomalaisen luonnon ja sen maisemien kokemuksellisuus yhdessä uskonnollisuuden kanssa. 1800-luvun lopulla tieteellinen kehitys muokkasi jälleen uskonnollista luontosuhdettamme kirkon merkityksen ollessa samalla vähäisempi. ”Ei lintu enää laulanut Jumalan ylistykseksi, vaan ääniteli sukupuolivietin pakottamana” ja luonnosta muodostui ihmiselle enemmänkin henkisen hyvinvoinnin lähde. (Leikola 2012, 149, 150; Suutala 2007, 117–118.)

2.3 Pyhistä luontopaikoista metsäkirkkoihin

Pyhä on sakraali, eli tavallisesta poikkeava asia. Se liittyy usein toimituksiin, joiden aikana käyttäydymme eri tavalla kuin arkisissa toimissamme. Pyhyys yhdistetään myös muun muassa Raamattuun tai kirkkoon. Usean länsimaisen kielen pyhä-käsite on syntynyt latinalaisen sacer-termin pohjalta ja tarkoittanut alun perin ”jumalalle vihittyä”. Kielentutkijoiden mukaan suomalaisessa kielessä ja kulttuurissa sana pyhä on kuitenkin pronssikautinen laina, kantagermaanista perää. Näin ollen pyhä on tarkoittanut erotettua, rajattua ja merkittyä. Pyhät paikat ovat siis olleet jollain tavalla erotettuja ja erityisiä. Niissä käyttäyduttiin arjesta poiketen ja niiltä voitiin odottaa arkipäiväistä todellisuutta enemmän. Vanhoja suomalaisten pyhiä paikkoja on yhä tallella, mutta nykyään ne koetaan lähinnä luontoelämyksinä. (Kesäläinen & Kejonen 2017, 8, 11.)

Toisinaan luonnon kohde saa pyhyden merkityksen yllättäen, kuten kävi Piekämäellä Partaharjun leirikeskuksesta vuonna 1967. Tällöin siellä leireilleet pojat löysivät sattumalta sammaleen alta kiven pinnalla olleen suuren luonnon muovaavan ristin. Löydön seurauksena paikalle kohosi vuonna 1971 Ristikiven kirkko, jonka alttaripöytänä toimii 1800 miljoona vuotta vanhaa ainesta oleva Ristikivi. Kirkosta puuttuu katto, joten sieltä on suora yhteys Taivaan Isään ja Hänen

luomaansa luontoon. (Kesäläinen & Kejonen 2017, 14; Pieksämäen seurakunta i.a.)

Alkukertomuksessa paratiisi kuvataan metsäisenä ympäristönä. Metsäkirkon voidaan ajatella muistuttavan menetettyä paratiisia tai olevan vihjeenä uudesta luomisesta. Metsäkirkossa ilmentyy myös, ettei luomakunta ole vain ihmisestä erillinen kokonaisuus, vaan hän kuuluu siihen itsekin kiinteästi. Vanhassa Testamentissa kerrotaan Israelin kansan jumalanpalveluselämän rakentuneen ilmes-
tysmajan ympärille heidän vaelluksensa aikana – ei-kiinteät metsäkirkot noudat-
tavat tätä ajatusta liikkuvasta kansasta. Uudessa Testamentissa käy hyvin ilmi,
että Jeesus julisti ja opetti usein taivasalla ja viittasi ympärillä nähtäviin luonnon-
ilmiöihin ja tämä toteutuu myös metsäkirkoissa. Aikaisemmin metsäkirkot ovat
usein muodostuneet käytännön tarpeesta. Hätä- ja poikkeustilojen vuoksi kristil-
liset seurakunnat ovat joutuneet väliaikaisesti jumalanpalveluspaikkoihin ja metsä-
kirkkoihin. Metsäkirkot ovat olleet myös luonteva ratkaisu massiivisten tapahtu-
mien jumalanpalveluselämän tarpeisiin. (Haapiainen & Lindfors i.a.)

Metsäkirkko kuvaa myös kirkon lähetystehtävää. Kristinuskon levittäytyessä se on tavoitellut eri kulttuureista tarttumakohtia, joista yksi on ollut olemassa olevan pyhyden tajun arvostus. Usea pyhä paikka on unohtamisen tai tuhoamisen si-
jasta valjastettu kristilliseen käyttötarkoitukseen – kirkot ovat monesti rakennettu
entisten jumalanpalveluspaikkojen sijalle. Näin vanha kulttuuri on kristinuskon
myötä muuttunut kristillisiä sisältöjä kantavaksi. Myös Paavali noudatti tätä, hän
rakensi entisen päälle samalla osoittaen, että sanoma Kristuksesta on sitä, mistä
aikaisemmin on saatu pelkkiä viitteitä. Tätä vasten voidaan ajatella metsäkirkon
olevan aavistus entisaikojen uskomuksista, mutta kristinuskon myötä metsän py-
hyys kertoo kolmiyhteisestä Jumalasta. (Haapiainen & Lindfors i.a.)

3 HYVINVOINTIA LUONNOSTA

Ihminen on mukautunut elämään luonnossa miljoonien vuosien ajan ja sen merkitys on havaittavissa kehityksessämme. Luonto herkistää kaikki aistimme reagoimaan ja tutkimusten mukaan reagoimme ympäristöön ja sen ilmiöihin edelleen samoin kuin kivikaudella. Aistien herkkyyks onkin ollut aikoinaan elintärkeä ominaisuus eloonjäämisen kannalta. Luonto vaikuttaa meihin kokonaisvaltaisesti ja saa aikaan monitahoisen kokemuksen, joka parantaa hyvinvointiamme niin henkisesti kuin fyysisesti. Hyvinvointivaikutukset eivät ole sidoksissa aiempiin luontokokemuksiin, vaan ovat yhteydessä ihmiselle ominaiseen tapaan reagoida luontoympäristöön. Luontokokemus sinällään on yksilöllinen ja se saattaa muuttua erilaisten kokemusten myötä. Kivijalka luontokokemuksille ja samalla luontosuhteelle muodostetaan jo lapsuudessa, mikä heijastuu myöhemmissä elämänvaiheissa suoraan luontosuhteen laatuun. Luontokokemus säilyy muistelun ja tarinoiden myötä ja tarjoaa positiivisen elämyksen yhteydestä paikkaan. Luontoelämys tyydyttää myös ihmisen perustarpeita turvallisuuden, selviämisen, hoivaamisen ja sosiaalisuuden kokemuksien myötä. (Arvonen 2014, 12-13, 29–30; Salonen 2005, 62)

Luontoympäristön hyödyntäminen hoitotyössä ei ole uusi asia. Sen historian voidaan katsoa alkavan kristinuskon levitessä maahamme. Katollinen kirkko oli taustavaikuttajana keskiaikaisen laitoshoidon Suomeen tuloon. Keskiaikaisissa hoitolaitoksissa, hospitaaleissa, luonnon merkitys näkyi niiden sijainnissa. Tästä esimerkkeinä ovat 1800-luvulla maaseudun rauhaan perustetut Lapinlahden, Niuvanniemen ja Pitkänniemen sairaalat. Laitosten ympärillä olevia puistoalueita käytettiin hoidon tukena maatila- ja puutarhatöiden sisältyessä jokapäiväisiin askareisiin. Kuntoutuksen ja terveydenhoidon medikalisoitumisen myötä luontoympäristön hyödyntäminen joutui kuitenkin väistymään. Tästä kertoo Lappeenrannassa aikoinaan toimineen Rauhan sairaalan toiminnan lopettaminen vuonna 2000, minkä jälkeen potilailla ei enää ollut mahdollisuutta hoitoa tukeviin töihin luontoympäristössä. (Halonen 2015, 2; Hirvonen 2014, 10.)

Myös luostarissa hoidettiin sairaita yrttipohjaisilla lääkkeillä ja hyödyntämällä luontomiljöötä. 1300-luvulla kokoontuivat henkisesti rasittuneet pyhiinvaeltajat maaseutu ympäristöön Belgian Geeliin. Hoivatyötä arvioitiin säännöllisin punituksin. Käytäntönä on myös ollut, että muun muassa psykiatriset hoitolat sijaitsivat maaseudulla ja keuhkotautiin sairastuneet toimitettiin mäntymetsien lähelle raitista ilmaa hengittämään. (Salovuori 2014, 8, 12.)

3.1 Luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödyntävä Green Care

Green Care toiminta on hyvä esimerkki luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödyntävästä toimintamallista. Green Caren käsite on peräisin Hollannista, jossa on 1970-luvulta lähtien tutkittu luonnon hyvinvointivaikutuksia. Green Carella tarkoitettiin tuona aikana lähinnä sosiaalipalveluita tarjoavia maatilaympäristö- ja toimintoja hyödyntäviä maatiloja. Suomeen käsite rantautui ensimmäisen kerran vuonna 2006 maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) osallistuessa eurooppalaiseen Green Care yhteistyöhön. Neljä vuotta jälkeinpäin, vuonna 2010, oli Suomessa päästy tilanteeseen, jossa GC toiminnasta kiinnostuneet vihdoin yhdistivät voimansa ja perustivat yhdistyksen, jonka nimenä edelleen toimii Green Care Finland Oy. (Arvonen 2014, 14; Halonen 2015, 7; Soini 2014, 15.)

Green Care -termi on laaja-alainen ja sillä kuvataan luontolähtöisen hyvinvointitoiminnan eri toteuttamistapoja luontoympäristöissä, mutta sitä voidaan toteuttaa myös kaupunkiympäristössä – tai jopa sisätiloissa – luonnonmateriaalinen avulla ja taiteen keinoja hyödyntäen. Tavoitteellisen, vastuullisen ja ammatillisen Green Care -toiminnan peruselementtejä ovat luonto, toiminnallisuus ja yhteisö. Näitä eri tavoin yhdistämällä pyritään kohentamaan ihmisen elämänlaatua parantavaa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kokemuksellisuus sekä osallisuuden kokemus ovat tärkeässä asemassa. Osallisuudella ei toiminnassa haeta ainoastaan sosiaalisen ympäristön kontekstista, vaan ihmisen osallisuus nähdään myös fyysisen ympäristön osana. (Salonen i.a.) Luonnolla itsessään on rauhoittava vaikutus, joka Green Care -toiminnan tavoitteiden kannalta toimii vahvistavana, voimaan-

nuttavana ja nopeuttavana elementtinä, eikä vain passiivisena luontokokemuksen mahdollistajana. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveenummi 2011, 321, 325.)

Green Care toiminnan tarkoituksena on tuottaa luontolähtöisiä toimintamuotoja kaikenikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille. Toimintaa voidaan hyödyntää terapiapalveluissa, kuntouttavassa työtoiminnassa, ennaltaehkäisevässä toiminnassa sekä varhaiskasvatuksessa. Toimintamuodot on jaoteltu Vihreän Hoivan sekä Vihreän Voiman ja virkistykseen palvelujen alle. Vihreän hoivan palveluita ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö ja palvelujen tuottaminen vaatii alan koulutuksen, sillä sen asiakkaita yhdistää haavoittuva asema. Vihreää Hoivaa ovat esimerkiksi kuntouttava työtoiminta ja eläinavusteinen terapia. Myös päivätoiminta kuuluu Vihreän Hoivan piiriin. (Soini ym. 2011, 322; Satakunnan ammattikorkeakoulu i.a. (a))

Vihreän Voiman ja virkistykseen toimintamuotoihin sisältyvät hyvinvointi- ja harrastuspalvelut sekä kasvatus- ja opetuspalvelut. Vihreän Voiman ja virkistykseen palveluilla on monesti ennaltaehkäisevä vaikutus ja niitä voidaan ostaa itsenäisesti omien yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Vihreän Voiman ja virkistykseen palvelut eivät ole, kasvatuspalveluita lukuun ottamatta, lainsäädännön alla. Vihreän Voiman ja virkistykseen palvelujen tärkeimpänä tavoitteena on oman hyvinvoinnin hoitaminen luontolähtöisillä tavoilla, jotka eivät perustu suorituskeskeisiin toimintamuotoihin. (Satakunnan ammattikorkeakoulu i.a. (b))

3.2 Kuntouttava työtoiminta ja Green Care

Työtä hoidon ja kuntoutumisen tukena on käytetty jo pitkään. Sen juuret ovat lähtöisin 1920-luvun Saksasta, jossa huomattiin työnteolla olevan positiivinen ja vahvistava vaikutus terveyteen. Työnteon nähtiin parantavan myös keskittymiskykyä ja aloitekykyä sekä vahvistavan ryhmäytymistä. Työtoiminta oli jo tällöin tavoitteellista, jossa huomioitiin jokaisen potilaan terveydentila sekä yksilölliset vahvuudet, työhistoria ja mielenkiinnonkohteet. Työtehtävien valinnassa huomi-

oitiin jokaisen yksilölliset resurssit ja tehtävistä pyrittiin koostamaan sopiva kokonaisuus, joka haastoi, mutta oli omien kykyjen rajoissa mahdollista toteuttaa. (Hirvonen 2014, 13,15.)

Kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä vastaa kunta ja se perustuu lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189) ja sen tavoitteena on ehkäistä työttömyyden aiheuttamaa syrjäytymistä, vahvistaa elämän- ja arjen hallintaa sekä edistää työllistymismahdollisuuksia. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen pohjautuu työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisen sekä asiakkaan kanssa yhteistyössä laadittavaan aktivointisuunnitelmaan. Aktivointisuunnitelmaan kirjataan asiakkaalle suunniteltu palvelukokonaisuus, joka muotoutuu kunkin asiakkaan henkilökohtaisen tilanteen mukaan. Ennen kuntouttavan työtoiminnan lain piiriin tuloa asiakkaalla on mahdollisuus saada palveluja TE-toimistolta. Toimiston palveluihin on mahdollisuus myös kuntouttavan työtoiminnan aikana. Kuntouttavassa työtoiminnassa työskennellään vähintään kolmen kuukauden jaksoissa ja vähintään neljä tuntia päivässä, 1-5 päivänä viikossa. Asiakas saa yhdeksän euron kulukorvauksen toimintapäiviltä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.; Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus i.a.)

Työhön kuntouttava Green Care toiminta keskittyy pitkäaikaistyöttömien kuntoutukseen hyödyntämällä luonnon hyvinvointivaikutuksia. Luontotoiminnan järjestäminen on kunnan vastuulla ja se voi järjestää toimintaa joko omissa toimipisteissään tai yhteistyössä järjestöjen ja säätiöiden kanssa, hyödyntäen esimerkiksi yhteistyökumppanien luontoympäristöjä työtoiminnan ryhmätoimintojen tueksi. Luontoympäristö antaa kuntoutukselle lisätukea ja se on koettu itseluottamusta ja sosiaalisia taitoja vahvistavaksi tekijäksi. Luonnossa tehty työ parantaa kuntoa ja toimintakykyä kuin itsestään. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Luonnon rauhoittavat vaikutukset edesauttavat luottamuksellisen asiakassuhteen solmimista ja kuntoutusprojektin alkuun saattamista sosiaali- ja kuntoutuspalveluissa. Turvallisuuden tunteen voimistamana kasvaa ihmisen kyky aloittaa uusien taitojen harjoittelu, joilla kuntoutumisessa tavallisesti tähdätään. Asiak-

kaalle vaativien fyysisten ja sosiaalisten taitojen kehittäminen voi olla mielekkäämpää, kun tekeminen tapahtuu luontoon liittyvissä toimintaympäristöissä. (VoiMaa-hanke i.a., 5)

4 UNELMASTA RAKENTUU METSÄKIRKKO

4.1 Voitaisiko oikeasti rakentaa kirkko..?

Toukokuussa 2015 pidimme opintoihin liittyvän hartaushetken puistomiljöössä. Mielestämme luontoympäristö antoi uuden ulottuvuuden hartauden sisältöön ja pohdimme paljonko seurakunnat sitä hyödyntävät. Asia alkoi kiinnostamaan siinä määrin, että selvitimme minkälaisia metsäkirkkoja Suomessa on, ja miten ne ovat toteutettu. Kävimme tutustumassa Rauman Haren metsäkirkkoon, joka on yksi harvoista tämän kaltaisista paikoista lähialueella. Satakunnassa ei siis kiinteitä metsäkirkkoja juurikaan ole, joten ajattelimme, että sellaisen ideoimiselle saataisi olla tarvetta. Suunnitelmien vahvistuttua teimme tarvekartoitusta, eli kyse- limme sähköpostitse eri seurakuntien kirkkoherrojen mielenkiintoa hankkeeseen.

4.2 Esteetön metsäkirkko Noormarkun Lassilaan

Noormarkun kirkkoherra ilmaisi kiinnostuksensa metsäkirkkoon. Yhteisessä pa- laverissamme päädyimme siihen, että metsäkirkko rakennettaisiin seurakunnan maille Noormarkun Lassilaan. Teimme alueella katselmuksen ja totesimme maaston olevan haasteellinen rakentamisen kannalta. Löysimme kuitenkin met- säkirkon paikaksi sopivahkon alueen. Maasto oli paikoin vaikeakulkuista ja tavoit- teena oli kuitenkin luoda mahdollisimman esteetön, kirkon saavutettavuusohjel- maa noudatteleva metsäkirkko, joten pyysimme konsultaatiota muun muassa In- validiliiton Esteettömyyskeskus ESKE:n esteettömyysasiantuntijoilta. Otimme yh- teyttä esteettömiä retkeilyreittejä rakennuttaneisiin tahoihin sekä retkeilimme sel- laisissa luontokohteissa, jotta saisimme paremman käsityksen esteettömästä ra- kentamisesta. Kävimme tapaamassa Satakunnan Ammattikorkeakoulun esteet- tömyys- ja saavutettavuusryhmän jäseniä ja konsultoimme Porin kaupungin ympäristövirastoa, sillä heidän toimestaan on Porin alueelle rakennettu esteettömiä maisemareittejä. Kartoitimme rakentamiseen sopivia materiaaleja ja pyysimme, ja saimme, Porin kaupungin ympäristövirastosta laskelman raaka-ainekuluista, jonka pohjalta teimme tarjouspyyntöjä rakennusalan liikkeistä.

Kirkkoherra piti esteettömän metsäkirkon ideasta, ja sovimme koostavamme prosessikuvauksen sekä suunnitelman seuraavaan seurakuntaneuvoston kokoukseen. Seurakuntaneuvosto oli myöntyväinen hankkeelle ja suunnitteilla oli metsäkirkkotoimikunnan perustaminen. Seurakunnan puolelta yhteyshenkilöksi nimetty henkilö ehdotti yhteistyötä Porin Luontopajan kanssa, joka lupautuikin lähtemään projektiin mukaan. Rakennusvirastosta selvisi, ettei lupaa tämänkaltaiseen rakennusprojektiin tarvittu ja museovirastoon riitti ilmoitus rakennettavasta kirkosta.

Suureksi ongelmaksi muodostui yksityistien käytön selvittäminen. Rakennusvaiheessa maanmuokkaukoneet kuormittaisivat tietä, ja metsäkirkon ollessa valmis aiheuttaisivat siellä kävijät liikennettä. Lisäksi kirkolle pitäisi saada rakennussuunnitelma, minkä johdosta otimme yhteyttä Satakunnan Ammattikorkeakoulun Tiedepuiston rakennus- ja yhdyskuntatekniikan lehtoriin. Hän ei kuitenkaan silloin pystynyt nimeämään opiskelijaa, joka voisi tehdä rakennuspiirroksen metsäkirkolle. Otimme yhteyttä kirkkoherran suositteluun arkkitehtiin, joka on aikaisemminkin tehnyt yhteistyötä seurakunnan kanssa. Teimme yhdessä hänen, seurakuntaneuvoston sekä Porin Luontopajan kanssa maastokatselmuksen Lassilassa. Tällöin yksityistien käyttöoikeudet olivat selvinneet, ja asiat tuntuivat vihdoin menevän eteenpäin! Muutaman päivän kuluttua tuli kuitenkin kirkkoherralta sähköpostitse tieto, että hanke on siirretty seurakuntayhtymän kiinteistöpuolelle ja projekti on jäädytetty Noormarkun seurakunnan osalta.

4.3 Ei, vaan sittenkin Silokalliolle

Noormarkun seurakunnan jättäytyttyä projektista jäimme tyhjän päälle ja metsäkirkkoon käyttämämme työ tuntui valuvan hukkaan. Suurin pettymys kuitenkin oli luopuminen unelmasta luonnon keskellä olevasta kirkosta, sillä palo siihen oli kasvanut entisestään idean jalostuessa. Otimme yhteyttä Porin seurakunnan kiinteistöpäällikköön, jolle kerroimme tilanteemme. Hetken mietittyään kiinteistöpäällikkö ehdotti uudeksi paikaksi Silokallion kurssikeskusta, josta innostuimmekin kovasti.

Yhteistyösuhde Porin Luontopajan kanssa oli luotu jo Noormarkun Lassilan metsäkirkkoa suunnitellessa, ja se ettei paikan vaihtuminen häirinnyt yhteistyötä, oli projektin käynnistymisen ja onnistumisen kannalta merkittävää. Kuten myös se, että Satakunnan Ammattikorkeakoulun lehtori otti yhteyttä ja kertoi erään opiskelijan ilmaisseen halukkuutensa metsäkirkon rakennuspiirrosten tekemiseen.

Kun metsäkirkon rakennuspaikka oli vahvistettu, lähti projektimme käyntiin hyvällä vauhdilla. Ensimmäinen tapaamisemme ja maastokatselmus (Liite 2) Silokallion kurssikeskuksen isännän ja rakennusinsinööriopiskelijan kanssa oli vuoden 2016 kesäkuun alussa. Ajatuksemme metsäkirkosta sekä tulevasta aikataulusta olivat yhteneväiset ja hahmottelimme yhdessä tulevan metsäkirkon piirustuksia ja ensimmäisen virallisen metsäkirkon luonnospaketin saimme rakennusinsinööriopiskelijalta 21.6.2016. (Liite 3; liite 4). Metsäkirkon paikaksi kaavailtu Ristiranta tuntui olevan kuin tehty metsäkirkkoa varten.

Seuraavassa tapaamisessa olivat paikalla meidän lisäksi rakennusinsinööriopiskelija, Luonnollisesti töissä -hankkeen projektiasiantuntija, Porin Luontopajan työvalmentaja sekä Silokallion isäntä. Teimme yhdessä maastokatselmuksen, neuvottelimme aikataulusta ja työn toteutuksesta. Tällöin projektin budjetti, 3000 euroa, oli varmistunut, mikä auttoi realistisen kokonaisuuden hahmottamisessa. Puutavaran toimittajaa miettiessämme saimme paikallisen puualan yrittäjän yhteystiedot. Yhteydenoton jälkeen selvisi, että hänen kauttaan hoituvat myös maanmuokkaustehtävät, kuten myös se, että hän ja Luontopaja tekevät yhteistyötä jo entuudestaan. Ilman kyseisen yrittäjän kokemusta sekä tietotaitoa olisimme olleet hukassa moneen kertaan, varsinkin silloin, kun rakennusinsinööriopiskelija jättäytyi projektista aikataulullisten syiden takia.

Kesäaika vaikutti kirkon rakennusaikatauluun ja varsinaisiin töihin ryhdyttiin elokuun 2016 alkupuolella. Maanmuokkaus oli hoidettu viikossa, jonka jälkeen alkoi penkkien ja alttarin valmistus luontopajalaisten ja puualan yrittäjän toimesta. Kävimme säännöllisesti seuraamassa töiden etenemistä, ja joka kerta hämmästelimme maiseman muokkaantumista (Liite 5). Juhlallinen oli hetki, jolloin ensimmäisen kerran istuimme metsäkirkon penkille ja katsoimme Joutsijärven kaunista

maisemaa – tämän parempaa paikkaa ei voi olla! Hiljentymishetki kauniin järvi-
maiseman ja ristin edessä toi rauhan sydämiimme, ja kaikki tuntui taas merkityk-
selliseltä.

Projektimme sai näkyvyyttä Porin evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän leh-
dessä 30.9.2016 (Liite 6; Liite 7). Myöhemmin lehdessä ollut kansikuva metsäkir-
kosta valittiin lukijäänestyksessä vuoden 2016 parhaaksi kansikuvaksi (Liite 8).

5 YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA

5.1 Porin seurakuntayhtymän Silokallion kurssikeskus

Kesäkuussa 1983 valmistunut Silokallio on Porin seurakuntayhtymän omistuksessa oleva Ulvilan Kullaalla sijaitseva kurssikeskus, jossa järjestetään ympärivuotisesti leiritoimintaa. Sen suunnitteli arkkitehti Kaj Nordman, ja valmistuessaan sitä pidettiin Suomen hienoimpana rippileiripaikkana hotellitasoa olevan laadunsa ansiosta. Koska kurssikeskuksen käyttö on suunniteltu ympärivuotiseksi, ovat rippileirit vain yksi sen toimintamuodoista. Vuosien varrella useat sadat tuhannet ihmiset ovat hyödyntäneet paikkaa eri tavoin, ja noin puolet tapahtumista on ollut seurakunnan työmuotojen nimissä. Päärakennuksen lisäksi keskus käsittää kaksi majoitusrakennusta, työntekijöiden asuinrakennuksen, rantasaunan ja vuonna 2008 valmistuneen kappelin. (Seppälä 2009, 8–9.)

5.2 Luonnollisesti töissä –hanke, Porin Luontopaja

Porin kaupungin työllisyysyksikön hallinnoima ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama Luonnollisesti töissä -hanke toteutettiin 1.5.2015–30.4.2017. Hankkeen tarkoituksena ja tavoitteena oli osallisuuden ja työllistämistä tukevien Green Care menetelmien käyttöönottamisen edistäminen kunnallisissa työllistämis- ja kuntoutuspalveluja tuottavissa järjestöissä sekä yrityksissä. Muita tavoitteita olivat muun muassa Green Care toimintamallien tunnetuksi tekeminen sekä vakiinnuttaminen, toimivien yhteistyöverkostojen luominen sekä ennaltaehkäisevien työ- ja toimintakykyä parantavien Green Care toimintamallien ja -tapojen kehittäminen. Yhtenä päämääränä oli myös Green Care oppimiskeskuksen perustaminen. (Porin kaupunki i.a.)

Porin Luontopaja toimi alkuun Luonnollisesti töissä -hankkeen oppimiskeskukseksi. Ideaa luontopajasta pohjustivat muun muassa luontoympäristöihin suuntautuneet pilottikokeilut ja niiden kautta esille tulleet selkeät tarpeet kaupungin ympäristön- ja maisemanhoitoon liittyville pysyville palveluille. Taustalla oli myös

Porin kaupungin tavoite laskea alueellaan pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvia kuluja. Hankkeen päätyttyä Porin Luontopajan toiminta on jatkunut vakiintuneena. Sen tärkeimpiä tavoitteita on pitkäaikaistyöttömien työllistäminen ympäristön- ja maisemanhoitoon Porin kaupunki- ja maaseutualueilla. (Porin kaupunki i.a.)

Porin Luontopajan asiakaskohderyhmänä ovat etenkin heikossa työmarkkina- asemassa olevat porilaiset, ja Green Care toiminnan kautta on tarkoitus tuoda tukea haastavassa elämäntilanteissa oleville. Työllistetyt toimivat ympäristöhoidollisissa tehtävissä 1–4 päivänä viikossa tehden 4–6 tunnin työpäiviä. Porin Luontopajalla toimii liikkuvia ja kiinteitä työtoiminnan ryhmiä. Liikkuvia työtoiminnan ryhmiä on neljä ja niiden pääpainona ovat retkeily- ja luontopolkujen huolto, mehiläisten hoito, metsän antimien hyödyntäminen ja puutarhanhoidolliset työt. Kiinteissä ryhmissä muun muassa kunnostetaan Lyttilän kartanon kulttuurista miljöötä. Toiminnan lähtökohtana on huomioida ryhmäläisten vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Luonnollisesti töissä -hankkeen projektiasiantuntijan Mikko Katajan mukaan paja on työllistänyt arviolta 45 henkilöä, joiden keski-ikä on noin 40 vuotta. (Porin kaupunki i.a; Kataja 2016.)

Päyhteistyökumppanien lisäksi projektissamme oli mukana Haukkaniemen puutyö, jonka kautta hoitui maanmuokkaustyö sekä puumateriaalien, puunkäsittelyaineiden ja kiinnitystarvikkeiden hankkiminen. Haukkaniemen puutyö on tehnyt yhteistyötä Porin kaupungin työllisyysyksikön kanssa noin vuoden verran, mistä on esimerkkinä muun muassa toiminta Luontopajan kanssa.

5.3 Yhteistyökumppaneiden palaute

Pyysimme yhteistyökumppaneiltamme palautetta projektin vaikutuksesta yhteistyöverkostoihin, sen kokonaisvaltaisesta sujumisesta sekä vahvuuksista ja heikkouksista, joita heidän näkökulmastaan esiintyi. Pyysimme myös mielipidettä kirkon realistisesta säilyvyydestä. Puutavaran toimittaja antoi penkkirakennelmille (ilman huoltoa) 20–30 vuoden ”takuun”, joten useat Ristirannassa kävijät pääsevät nauttimaan metsäkirkon tunnelmasta.

Tärkeäksi vastaukseksi koemme Silokallion isännän palautteen: ”Talon sisällä hyvä kokemus. Tekijät saivat hyvän referenssin ja tutustuimme projektin kantaviin voimiin. Projekti pysyi myös talousarviossa, mikä talon sisällä olennainen asia. Työ valmistui myös aikataulussa, mikä antoi projektin johdosta ja tekijöistä positiivisen kuvan. Hienoa myös, että metsäkirkko on tänään edelleen alkuperäisessä kunnossa.” (Laine 2017.)

”Projektin suurin vahvuus oli selvitä pienillä resursseilla. Leirityötä tekevät noteerasivat sen positiivisena kehityksenä, joskin ensimmäisen kesäkauden sää oli käytön kannalta huono. Toivoimme, että sähköinen varauskirja olisi antanut tilastoa, mutta käyttö oli spontaania ohi varausten. Joillekin asiakkaille suuri mielenkiinnon kohde.” (Laine 2017.)

Luontopajalta emme valitettavasti saaneet palautetta, sillä projektissa mukana olleet tahot eivät palautteen pyytämisen ajankohtana olleet enää Luontopajan palveluksessa.

6 POHDINTAA SIITÄ, MITEN KAIKKI MENI JA MITÄ OPIMME

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda kiinteä, mahdollisimman esteetön ja hyvin saavutettava hiljentymispaikka luonnon rauhaan sekä saada aikaan jotain pysyvää. Tärkeänä pidimme myös oman projektiosaamisemme kehittämistä sekä verkostojen luomista ja lujittamista. Mielestämme nämä tavoitteet täyttyivät hyvin, ehkä jopa paremmin kuin alussa uskalsimme toivoa. Tähän osaltaan vaikutti kirkkopaikan siirtyminen Noormarkusta Silokalliolle, jossa kirkko on paremmin saavutettavissa useammille ihmisille. Myös huoltotyöt ovat helpommin järjestettävissä Silokalliolla, mikä on merkityksellistä kirkon pysyvyyden kannalta. Estettämyys huomioitiin siten, että paikalle johtavan tien kaltevuutta loivennettiin ja pyörätuoleille on varattu tilaa.

Projektimme lähti liikkeelle unelmasta, emmekä aluksi hahmottaneet sen kokonaisvaltaista laajuutta esimerkiksi rakenteiden valmistamisen tai maastomuokkauksen suhteen. Emme myöskään ymmärtäneet, miten päätökset syntyvät seurakunnan toimielimissä. Jatkossa tulemmekin panostamaan enemmän yhteistyöorganisaatioiden toiminnan tuntemiseen. Ensiarvoista olisi ollut, että olisimme heti ottaneet selvää mistä saamme rahoituksen ja mikä on budjetti. Näin olisimme säästäneet itseämme lukuisilta turhilta työtunneilta. Olimme myös epärealistisia suunnitellessamme esteetöntä metsäkirkkoa vaikeakulkuiseen maastoon.

Saimme kuitenkin luotua kontakteja, jotka osoittautuivat tärkeiksi projektin edessä. Suuri kustannuserä projektissa olisivat olleet miestyötunnit, jotka Porin Luontopajan kuntouttava työryhmä teki. Ilman heidän mukana oloaan ei metsäkirkko olisi valmistunut. Onneakin oli matkassa, kun selvisi että Silokallion kursikeskuksella oli tarve tämän kaltaiselle rakennelmalle ja metsäkirkko haluttiin sellaiselle alueelle, jonka maasto oli helposti muokattavissa. Ennen kirkkopaikan vaihtumista epävarmuus projektin kantavuudesta vei voimia, ja kävimmekin monia reflektioivia keskusteluja opinnäytetyön jatkuvuudesta. Tunnelmista kertoo ehkä parhaiten 7.6.2016 kirjoittamamme blogiteksti:

Haluaisi kovin nauttia täysillä tästä tunteesta, mutta mielessä kaihertaa epävarmuus. Epävarmuus, joka on ollut seuranamme opinnäyteprojektia eteenpäin viettäessä. Kaiken piti olla selvää ja kaiken piti olla hyvin, mutta kaikki alkoi sortua pikkuhiljaa, pikkuhiljaa mutta varmasti. Kirkko ei enää tuntunut omalta eikä prosessin eteenpäin vieminen tuntunut enää kummastakaan hyvältä. Lähinnä ajatus ahdisti ja vei meitä etäämmäs siitä ajatuksesta, joka oli alussa - luoda jotain sellaista, jonka äärellä mahdollisimman moni pystyy hiljentymään luonnon helmassa.

Kirkkopaikan vaihtuessa ja ammattitaitoisten yhteistyökumppanien varmistuessa asiat lähtivät etenemään nopeasti. Olimme aktiivisesti yhteydessä yhteistyötahoihin ja pyrimme tiedottamaan käännteistä projektin kaikkia osapuolia. Suurimpana kehityshaasteena oli ehdottomasti projektin johtamistaito, sillä kokemuksen puute esti meitä näkemästä hankkeen kaikkia ulottuvuuksia. Esimerkiksi ensimmäiseen maastokatselmukseen emme saaneet mukaan kaikkia osapuolia, mikä vaikeutti kokonaiskuvan muodostumista projektin alussa.

Projektinhallintataitomme olivat heikot, joten esimerkiksi SWOT-analyysin teosta olisi ollut apua. Projektin vetäjinä tulemme vastaisuudessa kiinnittämään huomiota riskianalyysin tekoon, suunnitteluun, dokumentointiin, yhteistyökumppaneiden sitouttamiseen, vastuualueiden selkeään jakamiseen ja painottamiseen sekä kokonaiskuvan luomiseen jokaiselle yhteistyötaholle projektin alusta lähtien. Myös käytössä oleva budjetti tulee varmistaa heti alkuvaiheessa, sillä se luo kykyt toiminnalle. Näitä asioita emme ottaneet huomioon, mutta sitkeytemme ja ennen kaikkea loistavien tiimiläisten ansiosta metsäkirkko, josta voimme olla yhdessä ylpeitä, valmistui syksyllä 2016. Laadimme kaavion (Liite 9), joka selkeyttää prosessin etenemistä.

Prosessi on ollut pitkä sekä monivaiheinen ja metsäkirkko on kulkenut mukana koko opiskelujemme ajan. Olemme käyneet tänä aikana läpi suuria tunteita ja vuodatettu on sekä itkun- että naurunkyyneleitä. Parityöskentely on toiminnut välillämme hyvin ja jo alussa sovimme, että työskentelemme tarpeen vaatiessa vuorovedoin, toinen toistamme tukien. Olemme molemmat spontaaneja toimijoita, mikä on luonut oman lisähaasteensa, sillä on ollut hetkiä, jolloin perinpohjainen harkinta olisi ollut tarpeen suin päin säntäilyn sijasta.

Jos kiinteän metsäkirkon valmiiksi saattaminen oli haastavaa, niin sitä on ollut myös kirjallisen tuotoksen työstäminen. Sisällön aiheet ovat vaihtuneet useaan otteeseen ja olemme tarkastelleet muun muassa esteettömyyttä, Saavu – kirkon saavutettavuusohjelmaa, seurakunnan leiritoimintaa, sielunhoitoa ja retriittiä sekä Luonnollisesti töissä –hankkeen sisäistä luontopajatoimintaa. Kirjallisesta työstä on ollut useita kymmeniä eri versioita ja useamman kerran on tullut mieleen, että helpommalla pääsisi, jos vaihtaisi opinnäytetyön aihetta. Olemme kirjoittaneet sisältöä yhdessä ja erikseen. Syksyllä 2016 jopa majoituimme Silokallion leirikeskukseen työstämään opinnäytetyömme kirjallista osiota, mutta siltikään sisältö ei tuntunut oikealta. Pidimme usean kuukauden tauon kirjoittamisesta, mikä oli hyvä ratkaisu, sillä lopullinen tuotos syntyi kun itsestään. Pysyimme hyödyntämään joitain jo aikaisemmin kirjoitettuja asioita ja uuden sisällön tuottamiseen tartuimme tuoreella innolla.

Tämän kaiken on mahdollistanut se, että parityöskentelymme toimii erinomaisesti: omaamme samankaltaiset arvot, olemme pääosin samalla ”aaltopituudella” ja pystymme kommunikoimaan keskenämme hyvin ja ottamaan toisiltamme vastaan kritiikkiä. Olemmekin useaan otteeseen todenneet, ettei kenenkään toisen kanssa vastaavaa prosessia olisi voinut käydä läpi ja toisaalta olemme olleet vilpittömän iloisia siitä, että saamme jakaa keskenämme tämän kokemuksen. Tätä kaikkea vasten on hyvä tarkastella omaa, kolmen vuoden aikana tapahtunutta, ammatillista kasvuamme.

LÄHTEET

- Anttonen, Veikko 1994. Luvun nimi. Teoksessa Metsä ja metsänviljaa. Kalevalaisseuranvälivuosisikirja 73. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo.
- Arvonen, Sirpa 2014. Metsämieli - luonnollinen menetelmä mielentaitoihin. Latvia: Jelgava Printing house.
- Haapiainen, Timo-Matti & Lindfors, Helena, i.a. Näkökulmia metsäkirkon taustoihin. Viitattu 9.3.20016. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content387F86>
- Halonen, Katie 2015.Green Care -tietopankin luonti - Tiedon keruu ja järjestely virtuaalilylään. Opinnäytetyö, Oppilaitoksen kotipaikka: Oppilaitoksen nimi. Viitattu 24.10.17 www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87078/Halonen_Katie.pdf
- Heikkilä, Markku & Heininen, Simo 2017. Uusi Suomen kirkkohistoria. Tallinna: Meedia Zone.
- Hirvonen, Johanna; Skyttä, Teija (toim.) 2014. Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut - Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Tampere: Tammerprint.
- Flinkkilä, Anne. Inhimillinen tekijä – Miten luonto pelastaa? Suomi 2016. Esitetty 28.9.2016 YLE TV2.
- Kainulainen, Pauliina 2010. Missä sielu lepää. Helsinki: Kirjapaja
- Kainulainen, Pauliina 2013. Metsän teologia. Helsinki: Kirjapaja.
- Kataja, Mikko 2016. Henkilökohtainen tiedonanto 24.8.2016.
- Kesäläinen, Tuomo & Kejonen, Aimo 2017. Suomen luonnon pyhät paikat. Sakalikirjat.
- Kirkkohallitus 2017.Piispainkokouksen lausunto 1/2002 kirkolliskokoukselle - Kirkkorakennusten ja muiden sakraalirakennusten käsitteiden selvittäminen. Viitattu 23.10.17 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/43B2EF6DD6C22ABFC2257703003FAE79/FILE/pk-laus-1-02-kirkolliskokous.pdf>
- Laine, Yrjö 2017. Henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2017.

- Leikola, Matti 2012. Ihmisen suhde luontoon suomalaisessa kaunokirjallisuudessa. Metsätieteen aikakauskirja 2/2012,147-152
- Lindfors, Kalevi 2017. Henkilökohtainen tiedonanto 23.10.17
- Luttinen, Jaana 2012. Metsien hahmottaminen ja haltuunotto. Teoksessa Roiko-Jokela, Heikki (toim.) Sivut 21-340. 1 Ihminen ja metsä – kohtaamisia arjen historiassa. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.
- Pieksämäen seurakunta, i.a. Viitattu 15.9.2017. <https://www.pieksamaenseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/muut-kirkot-seurakunnan-alueella>
- Pihkala, Panu 2010. Luonto ja Raamattu. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus Oy.
- Porin kaupunki i.a. Hanke. Viitattu 9.1.2017. http://www.pori.fi/tyollisyydenhoito/luonnollisestitoissa_0/hanke.html.
- Porin kaupunki i.a. Luonnollisesti töissä -esite. Viitattu 5.1.2017. https://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/talouspalvelut/tyollisyysyksikko/luonnollisestitoissa/esitteet/58R7pMN8h/Esite_valmis_1.pdf
- Riekkinen, Wille 2009. Metsä kirkkoni olla saa. Helsinki: Kirjapaja
- Roiko-Jokela, Heikki, 2012. Ihminen, metsä ja arki. Teoksessa (etunimi ensin) Roiko-Jokela, Heikki (toim.) 1 Ihminen ja metsä – kohtaamisia arjen historiassa. Hämeenlinna: Metsäkustannus.
- Salonen, Kirsi 2005. Mieli ja maisemat. Helsinki: Edita.
- Salonen, Kirsi i.a. Luonnon hyvinvointivaikutukset Green Care -toiminnassa. Viitattu 23.11.2017 <http://www.gcsatakuntasamk.fi/mita-green-care>
- Salovuori, Tuomo 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Tampere: Mediapinta, yhteistyössä Sininauhaliiton kanssa.
- Satakunnan ammattikorkeakoulu i.a. (a) Green Care-tiedonvälityshanke Satakunnassa. Viitattu 24.10.17
<http://www.gcsatakuntasamk.fi/green-care/vihrea-hoiva>
- Satakunnan ammattikorkeakoulu i.a. (b) Green Care-tiedonvälityshanke Satakunnassa. Viitattu 24.10.17
<http://www.gcsatakuntasamk.fi/green-care/vihrea-voima>
- Seppälä, Maija-Leena 2009. Irtiottoja arjesta Silokallion luonnonrauhassa. Porin Kirkkosanomat 28.1., 8–9.

- Soini, Katriina; Ilmarinen, Katja; Yi-Viikari, Anja & Kirveennummi, Anna
2011.Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76 3/2011 www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102903/soini.pdf?sequence
- Soini, Katriina & Vehmasto, Elina 2014. Kohti suomalaista Green Care toimintatapaa. Teoksessa Raija Lääperi, Ritva Mynttinen, Anu Pajala, Henna Puromäki, Katriina Soini, Satu Sundel, Anni Tarkiainen, Anne Törn & Elina Vehmasto (toim.) MTT KASVU20. Green Care – toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Jokioinen. MTT. Viitattu 9.1.2017. <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. Kuntouttava työtoiminta. Viitattu 24.10.2017. <http://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>
- Suutala, Mari 2007. Ekoteologia aatehistorian valossa. Sivut 112-127. Teoksessa Kainulainen, Pauliina (toim.) Pyhän kosketus luonnossa. Johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Helsinki: Kotimaayhtiöt Oy / Kirjapaja.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a. Green Care. Työhön kuntouttava toiminta luonnossa. Tietoa maaseututoimijoille ja työhön kuntoutuksen ammattilaisille. Viitattu 23.11.2017
<https://www.thl.fi/documents/10531/623661/GC+opas+nettiin+241114.pdf/43b98be9-3ee7-4480-89ab-ad5b0a67906c>
- VoiMaa! -hanke i.a. Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care. Viitattu 24.11.2017. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

LIITTEET

LIITE 1. Porin Kirkkosanomat 24.2.2017.

Silokallion metsäkirkon nimi vakiintumassa

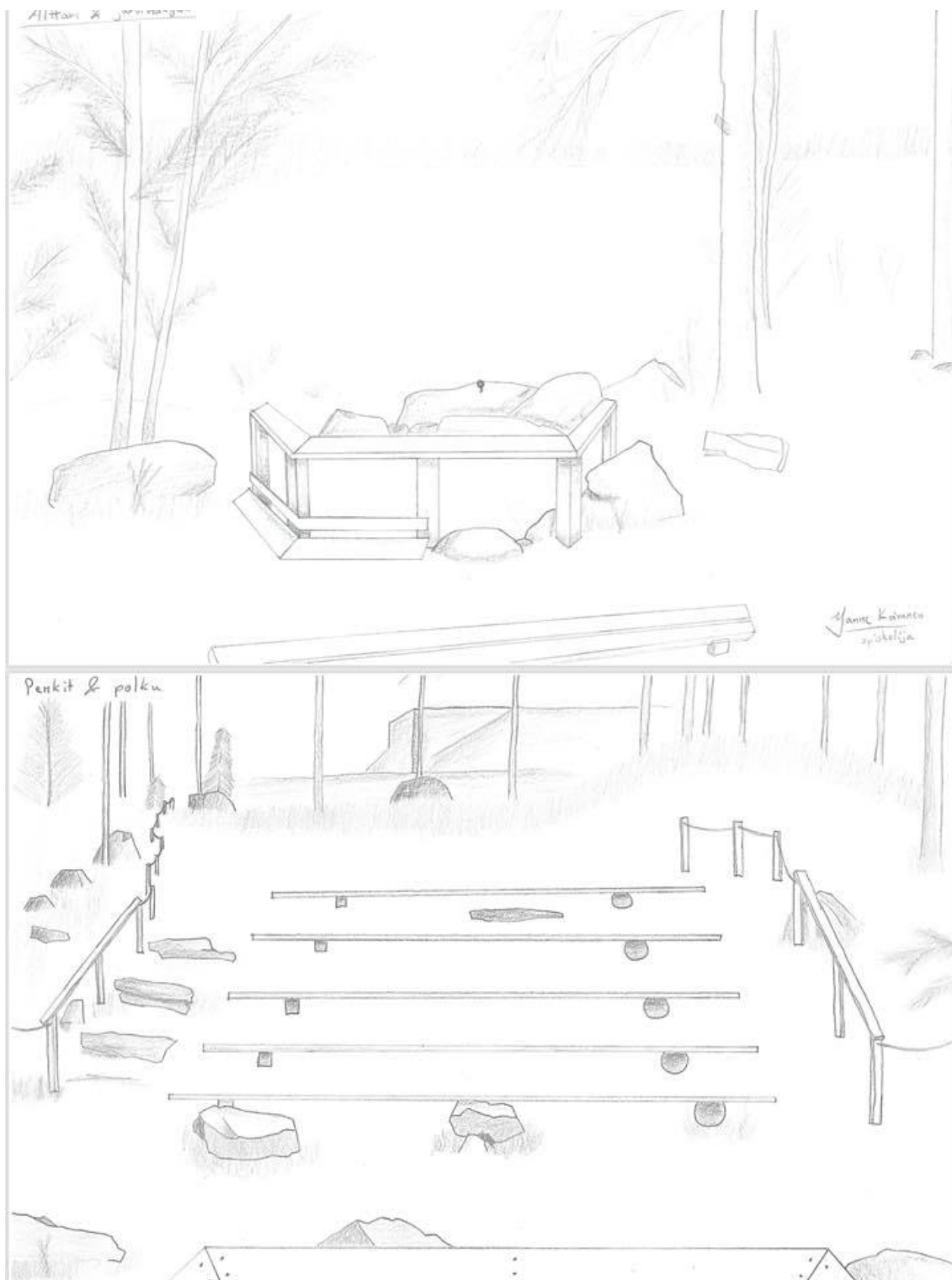
Viime syyskesällä Kullaan Silokalliolle valmistuneen metsäkirkon nimeksi on vakiintumassa Silokallion Ristiranta. Ratkaisun on tehnyt Silokalliosta vastaava ohjausryhmä seurakuntalaisia kuultuaan.

Joutsijärven rantaan rakennettu metsäkirkko on kahden Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijan ideoinnin tulosta. Kolme penkkiriviä käsittävä kokonaisuus on kooltaan 10 x 12 metriä.

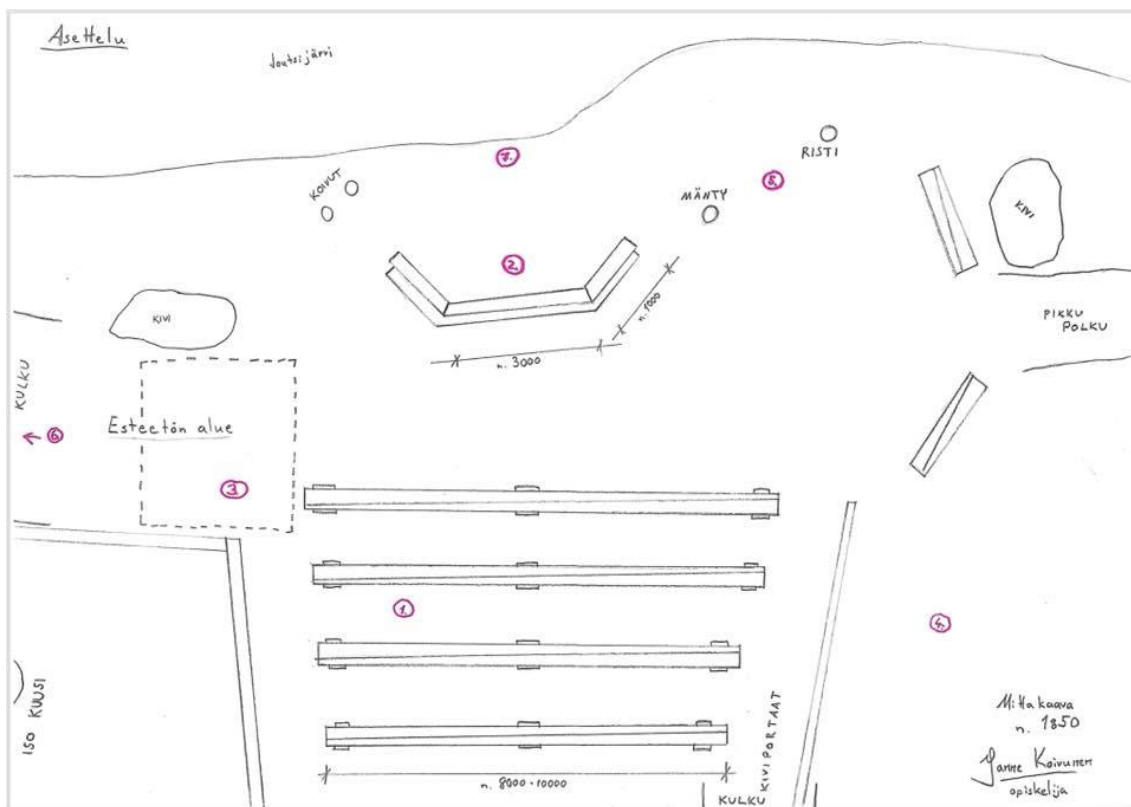
LIITE 2. Ensimmäinen maastokatsalmus Silokalliolla.

LITE 3. Metsäkirkon luonnoskuvia.

LIITE 4. Metsäkirkon luonnoskuvia.

LIITE 5. Maisema muokkaantuu.

LIITE 6. Porin Kirkkosanomat 30.9.2017, kansikuva.

7/2016

Porin Kirkkosanomat

Pihlavan kirkon alttari korjataan s. 3. Reunamon perhe elää rennosti s. 4.

Kullaa sai metsäkirkon

Diakin opiskelijat Mari Hellsten ja Jonna Ojala Porista laittoivat hulluutensa ja pelkäämättömyytensä peliin, s. 9.

Retriittityöllä juhlavuosi s. 7. Teljän Kirjallisuuspäivät tulevat taas s. 8–9.

Seinät leveällä ja katto korkealla

Luonto on aina ollut tärkeä metsäkirkkounelmansa toteuttaneille Mari Hellstenille ja Jonna Ojalalle.

Kun porilaiset Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-diakoniaopiskelijat Mari Hellsten ja Jonna Ojala viime vuoden keväällä saivat idean opinnäytetyönä tehtävästä metsäkirkosta, he eivät tarkasti ottaen tienneet, mihin olivat ryhtymässä. Samalla kummankin hyppäsivät reilusti yli maksuvuoronsa uudenlaisten haasteiden pariin.

Nyt runsaat puolitousta vuotta myöhemmin he myhäilevät tyytyväisinä valmiin metsäkirkon äärellä Kullaan Silokalliolilla. Sitkeyden, ennakkoluottomuuden ja yhteistyön tuloksena on Joutsijärven rannalle syntynyt kolme penkkirivillä käsittävä metsäkirkko, johon mahtuu istumaan noin 70 ihmistä.

Kyseessä on 10 x 12 metrin kokoinen, jossa seinät ovat sananmukaisesti leveällä ja katto korkealla.

— Tarinan yksi opetus on se, että muut pitää saada innostumaan yhteisestä tekemisestä meidän kahden vahvuuksien eli hulluuden ja pelkäämättömyyden avulla. Uusia tilauksia otetaan vastaan, Hellsten vitsailee.

Järven rannalle

Ajatus metsäkirkosta syntyi Hellstenillä ja Ojalalla DiaPuitossa Porissa pidetyssä hartautilaisuudessa.

Alun perin heidän oli määrä rakentaa metsäkirkkonsa Noormarkkuun, mutta budjettyneiden vuoksi paikka vaihtui lopulta Silokalliolle. Mallia haettiin Raumalta Haren metsäkirkosta.

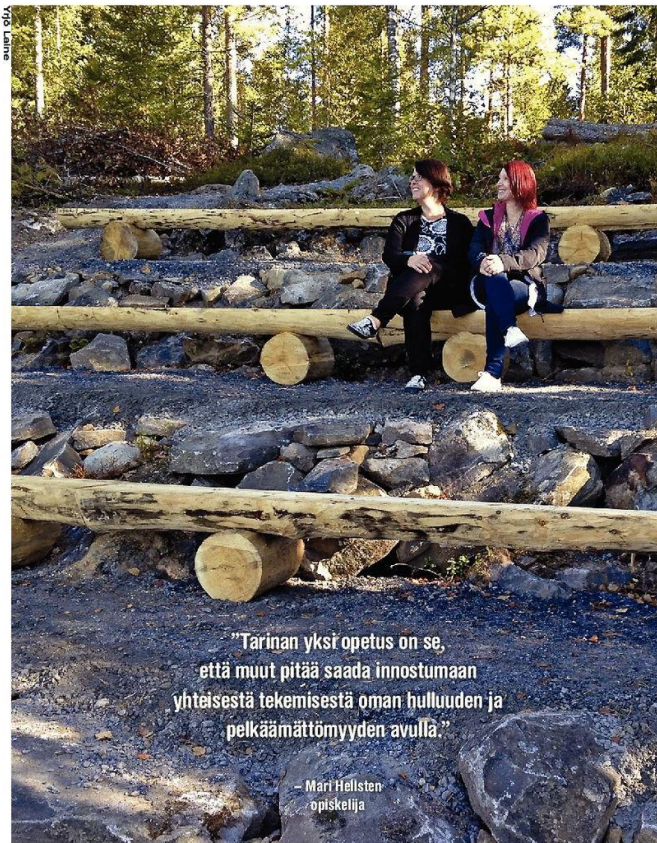
— Luonto on aina ollut meille molemmille tärkeä elementti. Suunnittelun lähtökohdانا oli rakentaa sellainen metsäkirkko, joka sananmukaisesti olisi metsän keskellä. Meidät yllättikin se, että Joutsijärvi komeli kaavaillun paikan äärellä, Ojala tunnustaa.

Monipuolista yhteistyötä

Kun kummallakaan ei ollut tietämystä sen enempää suunnittelusta kuin rakentamisestakaan, jouduttiin apua alusta asti hakemaan useilta tahoilta. Suunnittelusta vastasivat eräs Satakunnan ammat-

— Yli omien mukavuusrajojen hyppääminen kannatti. Metsäkirkon suunnittelu oli kaikkein rohkeaisva kokemus, Jonna Ojala ja Mari Hellsten toteavat.

”Tarinan yksi opetus on se, että muut pitää saada innostumaan yhteisestä tekemisestä oman hulluuden ja pelkäämättömyyden avulla.”

Mari Hellsten
opiskelija

Luumustaan ihailevat Jonna Ojala ja Mari Hellsten lupaavat tarvittaessa antaa metsäkirkon rakentamisesta kiinnostuneille tietoa siitä, miten asioita ei pidä tehdä.

tikorkeakoulun rakennusinsinööriopiskelija sekä maansiirtäjä, kullalainen sahuri Antti Haukkaniemi. Käytännön toteutuksesta vastasi Luonnollisesti töissä –hankkeen kuntouttava kampanja.

Kulutaakin kalliimmaksi hankkeen toteuttamisessa osoittautui Haukkaniemi, joka otti projektin vähän kuin omakseen.

Suunnitelmat valmistuivat loppukeväästä, mutta kesällä metsäkirkon rakentaminen oli lomien vuoksi jäissä. Elokuussa kaikki siten tapahtuikin ripeässä tahdissa.

Projektin kokonaiskustannukset olivat 2 750 euroa, ja summan maksoi Porin seurakuntayhtymän kiinteistötoimi.

Harrasta tunnelmaa

Kullaan metsäkirkko sopii Hellstenin ja Ojalan mielestä käyttöön kaikkina vuodenaikoina. Paikka on myös tarvittaessa kaikkien Porin seurakuntayhtymän seurakuntien käytössä. Liikuntaesteistenkin tarpeet on huomioitu, sillä aivan paikan ääreen pääsee autolla.

Tekijöidensä mukaan metsäkirkossa on lupa istahtaa ja olla rauhassa. Ainakin palautteesta päätellen metsäkirkossa on jotain tunnelmaa.

— Useampi on jo sanonut, että vaikka ei itse olekaan uskonnollinen, on paikassa silti jotain sielunhoitollista, Hellsten kertoo.

Fakta

Metsäkirkkojen taustaa

- Metsäkirkko on monesti syntynyt käytännön syistä.
- Erilaiset hätä- ja poikkeustilat ovat ajaneet kristillisen seurakunnan toisinaan metsäkirkkoihin ja muihin väliaikaisiin jumalanpalveluspaikkoihin.
- Metsät ja aukeat ovat toimineet niin sotilaiden kuin kotoaan ajettujen tai kirkkonsa muuten menettäneiden ihmisten hartauksien ja messujen puitteina.
- Suurten telttaleirien tai vastaavien tapahtumien yhteydessä metsäkirkko on ollut usein luontevin ratkaisu jumalanpalveluselämän keskuksena.
- Yhden tulkinnan mukaan metsäkirkko voidaan nähdä muistumana menetetyistä paratiisista tai aavistuksena uudesta luomisesta. Toisaalta se muistuttaa luomistyön arvosta lankeemuksen jälkeenkä.

Lähde: Timo-Matti Haapiainen ja Helena Lindfors

Tärkeitä opetuksia

Projekti opetti kaksikolle tärkeitä asioita. On hallittava projektityön perusteet. Hankkeessa mukana olevien on tunnettava vahvuutensa ja tiedettävä paikkansa. Ja ennen kaikkea: sitkeys ja kärsivällisyys ovat valttia.

— Iloinen yllätys on ollut se, että yhteisöllisyyttä löytyy vielä, sillä saimme pitkin matkaa kaiken tarvitsemamme avun, Ojala tähdenää.

Lähihoitajan töistään opintovapailla olevien Hellstenin ja Ojalan

on määrä valmistua sosionomi-diakoneiksi keväällä 2018. Vielä metsäkirkkoprojektista on jäljellä kirjallisen raportin laatiminen. Projekti ylitti vaaditun, sillä alun perin opettajalle olisi riittänyt pelkkä kirjallinen selvitys metsäkirkon rakentamisesta.

Ystävykset lupaavat antaa neuvoja, jos joku muunkin innostunut rakentamaan metsäkirkon.

MATTI KUHNA

LIITE 8. Porin Kirkkosanommat 24.2.2017.

Silokallion Ristiranta voitti kansikuvakisan

Porin Kirkkosanomien viime vuoden kansikuvia koskeva kisa on ratkennut. Kisan voitti numerossa 7 julkaistu kansikuva, jossa Silokallion Ristiranta-nimisen metsäkirkon rakennuttaneet **Jonna Ojala** ja **Mari Hellsten** poseeraavat valmiin aikaansaannoksensa äärellä.

Voittanut kuva, jonka on ottanut Silokallion kurssikeskuksen isäntä **Yrjö Laine**, sai puolet äänistä. Hopealle ylsi lehden 3/2017 kansi ”Kariisa voitonlipun kanssa” ja pronssille lehden 8/2017 kansi ”Pyhäinpäivä.”

Kaikkien vastanneiden kesken arvotut kirjapalkinnot saivat **Pirjo Nikku**, **Terttu Piirtola** ja **Olli Rauvola**. Onnea voittajille.

LIITE 9. Kaavio metsäkirkkoprosessista.

